

Αγανακτήστε αλλά βοηθήστε

ΕΛΕΝΗ ΓΛΥΚΑΤΖΗ-ΑΡΒΕΛΕΡ: Είμαι αισιόδοξη γιατί έχω εμπιστοσύνη στους Έλληνες

Σήμερα έχουμε ένα άλλο είδος πόλεμο, οικονομικό. Αυτά επισημαίνει η δρ Ελένη Γλυκατζή-Αρβελέρ, βυζαντινολόγος, ιστορικός, η πρώτη γυναίκα πρύτανης του Πανεπιστημίου της Σορβόνης. Άποψή της πως είναι καλύτερα να ζεις και να έχεις τη δύναμη σου για να αντιμετωπίσεις τον πόλεμο, παρά να ξέρεις τι υπήρχε την εποχή της κατοχής. «Εγώ που έζησα τον πόλεμο, την κατοχή, νομίζω ότι είναι λίγο αστείο να μιλάμε αυτή την στιγμή για κρίση». Θεωρεί πως ό,τι έγινε είναι εξ αιτίας του ότι έπρεπε να αντιμετωπίσουν όλοι όρθιοι και όχι γονατιστοί αυτά τα πράγματα. Και αν υπάρχει κάτι για το οποίο οι Έλληνες πρέπει να είναι περήφανοι, είναι ότι προτίμησαν να πεθάνουν όρθιοι παρά να ζήσουν γονατιστοί. Η σημερινή ορθότητα, για την κ. Αρβελέρ, είναι ότι οι Έλληνες γεμίζουν τις καφετέριες, ότι γλεντάνε το βράδυ, ότι βγαίνουν έξω, πηγαίνουν θέατρο, άρα υπάρχει ακόμα αυτή η διάθεση της ζωής.

- «Γυναίκα και παιδεία», η ομιλία σας στην εκδήλωση που διοργάνωσε η Επιτροπή Θέματος Γυναικών Λάιονς, η Λέσχη Λάιονς Λευκωσία ΛΗΔΑ και το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας. Ποιος ο ρόλος της σημερινής γυναίκας στην παιδεία;

Πρώτα από όλα δεν πρέπει να μπερδεύουμε την παιδεία με την εκπαίδευση. Στην παιδεία ο ρόλος της γυναίκας είναι απόλυτος. Διότι παιδεία είναι σπίτι, ίσον οικογένεια και οικογένεια ίσον μάνα, ίσον γυναίκα, οπότε ο ρόλος της γυναίκας στην παιδεία είναι πρωταρχικός γιατί είναι δημιουργός, όχι μόνο έργου αλλά δημιουργός δημιουργών, δημιουργός των παιδιών.

- Στη γυναίκα οφείλονται τα σημερινά χάλια;
Όχι, η κάθε εποχή έχει τα χάλια της και ο καθένας λέει ότι η παλιά εποχή είναι η καλύτερη, από-

Αν δεν υπήρχε η Ευρώπη, αυτή την στιγμή δεν θα είμαστε εδώ

δειξη ότι υπάρχει κι ο μύθος των χαμένων παραδείσων. Το ότι η εποχή μας είναι χάλια, εσείς το λέτε, εγώ δεν θα το δεχτώ διότι σκεφτείτε τι μέσα έχουν τα νέα παιδιά σήμερα, να μάθουν, να ακούσουν, να δουν, να πάνε. Ξέρετε στα δικά μας χρόνια τι γινόταν για να πας κάπου; Έτσι δεν θα δεχτώ ότι είναι χάλια η εποχή.

- Τους δώσαμε ένα λαβωμένο κόσμο για να ζήσουν...

Επιμένω ότι θεωρούμε τον κόσμο λαβωμένο, όπως τον θεωρούσαν πάντοτε οι άνθρωποι σε σχέση με τον παλιό κόσμο. Το παλιό ήταν πάντοτε το καλύτερο.

- Η Ελλάδα σήμερα δεν είναι η ίδια...

Δεν είναι η αρχαία Ελλάδα, ευτυχώς. Σκέψου να ήταν η αρχαία Ελλάδα όπου η γυναίκα δεν μπορούσε να κάνει τίποτα...

- Τα μνημόνια όμως δεν υπήρχαν στην αρχαία Ελλάδα.

Ποιος το είπε αυτό; Τι ήταν η σεισάχθεια; Δεν υπάρχει μία εποχή η οποία να μη ρίχνει τα φώτα σε αυτό που δεν πάει, ούτε η τηλεόραση, ούτε το ραδιόφωνο ούτε καν οι εφημερίδες δεν λένε ότι τα τρένα φτάνουν στην ώρα τους, αλλά θα σου γράψουν ότι το τρένο είχε καθυστέρηση τόσο ώρα. Όπως λένε οι Γάλλοι, εάν ένας σκύλος δαγκώσει μια γηραιά κυρία δεν θα το γράψι κανένας, αλλά εάν μια γηραιά κυρία δαγκώσει ένα σκύλο, θα το γράψουν όλοι. Νομίζω ότι δεν πρέπει να υπερβάλουμε. Βεβαίως η εποχή έχει τα προβλήματά της, τα μεγάλα της προβλήματα, αλλά δεν θα την συγκρίνω με άλλες εποχές ότι δήθεν ήταν καλύτερες, διότι και οι άλλες εποχές είχαν τα δικά τους, διαφορετικά προβλήματα. Ο καθένας που ζούσε σε μια εποχή θεωρούσε ότι η ζωή είναι δύσκολη.

- Είστε αισιόδοξη για τη σημερινή Ελλάδα;

Όχι μόνο για την Ελλάδα, διότι δεν θεωρώ ότι η Ελλάδα είναι το κέντρο του κόσμου. Μόνο στην Κύπρο και στην Ελλάδα έχετε την εντύπωση πως όταν ξημνά ο πρόεδρος των ΗΠΑ το πρώτο πράγμα που σκέφτεται είναι αυτό. Να μη μιλήσουμε μόνο για την Ελλάδα, διότι ζούμε σε μια εποχή παγκοσμιοποίησης και μέσα στην παγκοσμιοποίηση η Ελλάδα είναι ένα κομμάτι. Έχει ακουστεί, και είναι πολύ μεγάλη αλήθεια, ότι το οικονομικό πρόβλημα της Ελλάδας είναι σχεδόν το ένα εκατοστό των προβλημάτων που απασχολούν την Ευρώπη σήμερα. Κανονικά το ότι μιλάμε για το οικονομικό πρό-

ΦΩΤ.: Α. ΜΑΝΩΛΗ

Πρακτική αλληλεγγύη και αλτρουισμός

Η σημερινή κρίση έχει ως επακόλουθο ο κόσμος να κάνει τις δουλειές του.

Εδώ πάμε σε ένα εντελώς διαφορετικό κεφάλαιο, γιατί ο άνθρωπος εθίζεται σε μια ζωή σύμφωνα με τα μέσα που έχει. Για να πετύχει αυτό που έχει ίσως να πέρασε χρόνος και εθίζεται στα μέσα και τα «προνόμια» που του δίνει αυτή η προέκταση και η προβολή. Ξαφικά σε μια μέρα τα χάνει όλα και βρίσκεται εκτεθειμένος. Οπότε είναι πια όχι μόνο χωρίς δουλειά, αλλά είναι χωρίς τη δυνατότητα να δεχτεί τον εαυτό του διαφορετικά. Και μη δεχόμενος τον εαυτό του διαφορετικά, δεν μπορεί να δεχτεί τη ζωή του διαφορετικά, και μη δεχόμενος τη ζωή του αρχίζει νέα δάνεια, οπότε βρισκόμαστε σε ένα φαύλο κύκλο. Νομίζω ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα αυτή τη στιγμή είναι το ότι ο άνθρωπος έχει εθιστεί σε ένα είδος ζωής την οποία πια με τα καινούργια μέσα δεν μπορεί να συνεχίσει κατά τον ίδιο τρόπο. Δηλαδή εκείνο το οποίο προέχει, κατά τη γνώμη μου, είναι μια εσωτερική υποβάθμιση. Αντί να πεις ότι υποβαθμίζω το ευρώ, να πεις υποβαθμίζω τη ζωή μου, δηλαδή αντί να ζω ως πούμε με τρία αυτοκίνητα στην οικογένεια, η γυναίκα, ο άντρας, το παιδί, να μάθεις να ζεις με ένα.

Αυτό γίνεται στη Γαλλία;
Εμείς στη Γαλλία, που δεν είναι τόσο φτωχό κράτος, δεν πάει ένας άνθρωπος με ένα αυτοκίνητο, στη γειτονιά ρωτάς το δι-

πλανό σου πού πάει, για να πας μαζί του. Μόνο στην Ελλάδα βλέπω αυτοκίνητα μόνο με έναν άνθρωπο. Η κόρη μου, η οποία δουλεύει σε μια πολύ μεγάλη επιχείρηση σε υψηλότατη θέση, όταν πάει στη δουλειά παίρνει τη γραμματέα της που κόθεται λίγο πιο κάτω. Το άλλο που έχουμε, τα παιδιά του πανεπιστημίου, αν δεν μπορούν να νοικιάσουν ένα σπίτι, πάνε στις γηραιές κυρίες όπως εγώ, που κόθονται σε μεγάλα σπίτια, τους δίνουν ένα δωμάτιο και τις βοηθούν στα ψώνια κ.λπ. Είναι μια από τις ωραιότερες διαστάσεις της καινούργιας ζωής.

Αυτά μας Εννίζουν.

Π' αυτό τα λέω.

Είναι θέμα κουλτούρας, εκπαίδευσης;

Είναι θέμα μιας αλληλεγγύης πρακτικής. Στην Ελλάδα μιλάμε για αλληλεγγύη αλλά ο ατομικισμός είναι λίγο περισσότερο μεγάλος από τον αλτρουισμό. Ενώ ζούμε σε μια εποχή που δεν υπάρχει πια η ιδεολογία, όλες οι ιδεολογίες έχουν καταρρεύσει, κανείς ιδεολογικά δεν εμπιστεύεται κανέναν. Αυτή την εποχή όλοι οι νέοι δείχνουν μια τάση για αλληλεγγύη καταπληκτική. Πηγαίνουν εθελοντές με τους Πατρώς του Κόσμου, εκεί που είναι το τσουνάμι, οι αρρώστιες, ακριβώς αυτό το κενό που δημιουργείται από τον να έχεις ένα όραμα, από του να είσαι χρήσιμος όχι μόνο στον εαυτό σου αλλά και σε κάποιον άλλον. Εξω στα παιδιά το βλέπω συνέχεια, για εδω δεν ξέρω.

βλημα της Ελλάδας είναι γιατί έχει γίνει υποδειγματική αυτή η κατάσταση, και εννοώ αρνητικά υποδειγματική, όχι για να τη μιμηθείς. Οπότε, είμαι αισιόδοξη γιατί έχω εμπιστοσύνη στους Έλληνες.

- Στην Ευρώπη έχετε εμπιστοσύνη;
Αν δεν υπήρχε η Ευρώπη αυτή την στιγμή δεν θα είμαστε εδώ.

- Βέβαια δίνει μάχη...

Μα υπάρχει ζωή χωρίς μάχη; Σκεφτείτε ότι υπάρχουν σχεδόν 70 χρόνια χωρίς πόλεμο στην Ευρώπη. Αν δεν υπήρχε η Ευρωπαϊκή Ένωση θα υπήρχε πόλεμος και ο μόνος στόχος που είχε η ΕΕ ήταν η ειρήνη στην Ευρώπη.

- Βέβαια τα όπλα του 21ου αιώνα ίσως να είναι η οικονομία και όχι οι σφαίρες.

Έχουμε ένα άλλο είδος πόλεμο οικονομικό, είναι αλήθεια, αλλά καλύτερα να ζεις και να έχεις τη δύναμη να αντιμετωπίσεις τον πόλεμο παρά να ξέρεις τι υπήρχε την εποχή του πολέμου. Εγώ που

έζησα τον πόλεμο, την κατοχή, νομίζω ότι είναι λίγο αστείο να μιλάμε αυτή τη στιγμή για κρίση.

- Κάποια παραλληλίσουν τη σημερινή κατάσταση στην Ελλάδα με την εποχή της κατοχής.

Είναι αυτοί που δεν έζησαν την κατοχή, διότι αν την ζούσαν δεν θα έκαναν κανένα παραλληλισμό. Όταν ήμουν παιδιά πήγαμε στο σχολείο την εποχή της κατοχής περπατώντας πάνω από πτώματα ανθρώπων που είχαν πεθάνει από την πείνα. Υπήρχε ένα καρτόσι του δήμου που μάζευε τα πτώματα κάθε πρωί και τα βάζανε σε ένα λάκκο αγνώστων. Στη γειτονιά μου, όταν ήμουν ακόμα πιο μικρό παιδί, παίζαμε ένα παιχνίδι το βράδυ το καλοκαίρι που ήταν να κρατάει ένα σκονί ο ένας από το ένα περσοδρόμιο και ο άλλος από το άλλο και μόλις περνοίσε κάποιος, έπεφτε πάνω στο σκονί, εμείς το αφίναμε και γελάγαμε. Αυτό σημαίνει πως δεν περνοίσε ούτε ένα αυτοκίνητο. Πηγαίνετε να δείτε τώρα τι γίνεται από την άποψη αυτοκινήτων σε μια

φτωχογειτονιά όπως η δική μου που είναι ο Βύρωνας. Δεν υπάρχει θέση σήμερα για να σταθμεύσει ένα αυτοκίνητο. Παιδί, περιμένα στη Βουλιαγμένη τον πατέρα μου που δούλευε και ερχόταν μόνο Σάββατο βράδυ, πήγαμε με ένα σκαμνάκι και καθόμουν στη στάση του λεωφορείου για ώρα και μετρούσα τα αυτοκίνητα που περνούσαν στον κεντρικό δρόμο της Βουλιαγμένης. Σάββατο βράδυ, 67 ήταν ο μεγαλύτερος αριθμός.

- Αυτά τα βιώματα πώς σας καθόρισαν;

Εγώ θεωρώ το ότι έγινε είναι εξ αιτίας του ότι έπρεπε να αντιμετωπιστούν όλοι όρθιοι και όχι γονατιστοί αυτά τα πράγματα. Και αν υπάρχει κάτι για το οποίο οι Έλληνες πρέπει να είναι περήφανοι, είναι ότι προτίμησαν να πεθάνουν όρθιοι παρά να ζήσουν γονατιστοί.

- Σήμερα τους βλέπετε να πεθαίνουν όρθιοι;

Αλλάζει η σημερινή ορθότητα.

- Ποια είναι;

Η σημερινή ορθότητα είναι ότι γεμίζουν τις καφετέριες, ότι γλεντάνε το βράδυ, ότι βγαίνουν έξω, άρα υπάρχει ακόμα αυτή η διάθεση για ζωή. Πηγαίνουν θέατρο, προεδρεύω το Εθνικό Θέατρο Αθηνών και ξέρω ότι δεν είχαμε ποτέ μεγαλύτερη προσέλευση από τώρα. Αυτή η διάθεση το να δεις αλλιώς τον κόσμο, είναι μια ορθότητα.

- Είναι και οι πλατείες με τους αγανακτισμένους...

Ο Νίτσε έγραψε ότι κανένας δεν λείπει του μεγάλου ψέμα από τους αγανακτισμένους. Ο φίλος μου ο Στεφάν Εοσέλ, που έγραψε βιβλίο για τους αγανακτισμένους, δεν έχει καμία σχέση με τους αγανακτισμένους, αν διαβάσετε τα λίγα που έχει γράψει θα δείτε ότι εκείνο που τον ενδιέφερε είναι να πει ότι ήμασταν όρθιοι στην κατοχή, «σταθείτε όρθιοι και τώρα». Η εκδότηριά του που είναι μια πανέξυπνη κοπέλα έδωσε τον τίτλο «Αγανακτιστές!», τον πήρανε τα παιδιά και κάλα κάρνα. Εγώ λέω, αγανακτίστε αλλά βοηθήστε.

Τα πάντα αρχίζουν από την οικογένεια

- Η εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει;

Μόνο η εκπαίδευση μπορεί να βοηθήσει, διότι η εκπαίδευση δεν είναι θέμα μόνο μιας επαγγελματικής κατάρτισης, η οποία μπορεί να σου δώσει τη δυνατότητα να ζήσεις, η εκπαίδευση και κυρίως η παιδεία είναι θέμα ψυχής, νου και πνεύματος. Δηλαδή, πώς μπορεί να σε κάνει να μην είσαι δυστυχής μέσα στη δυστυχία. Αυτό το πράγμα μόνο αν έχεις πνευματικές προτεραιότητες, μόνο αν μπορείς να διαβάσεις, μόνο αν μπορείς να σκεφτείς, μόνο αν μπορείς να συγκρίνεις με άλλους, τότε μόνο μπορείς να πεις ότι μπορείς να πας πιο πέρα. Η εκπαίδευση είναι το μόνο κατά τη γνώμη μου που μπορεί να δώσει σήμερα ο πολιτισμένος κόσμος στα παιδιά που γεννιούνται.

- Ο τρόπος που δίνεται η εκπαίδευση σήμερα;
Υπάρχει πάντοτε καλύτερος αλλά σκεφτείτε να μην υπήρχε εκπαίδευση. Ξανάρχομαι σε αυτό που έλεγα στην αρχή, να μην είναι η εκπαίδευση όπως έπρεπε να είναι, αλλά δεν μπορεί παρά χάρις στην εκπαίδευση να μπορέσει ο κό-

σμος να σταθεί όρθιος.

- Υπάρχουν σήμερα χαρισματικοί δάσκαλοι, γιατί με όποιον δάσκαλο καθήσεις τέτοια γράμματα θα μάθεις;

Ναι, το δάσκαλε που διδάσκει και λόγο δεν κρατούσε. Σωστό. Όταν όμως λέμε οι δάσκαλοι βάζουμε ένα σύνολο, σίγουρα υπάρχουν χαρισματικοί αλλά και σίγουρα υπάρχουν και μη χαρισματικοί.

- Ποιο είναι το πρόβλημα;

Το πρόβλημα κατά τη γνώμη μου είναι ότι πρέπει πρώτα η οικογένεια να πάρει τα πράγματα στα χέρια της και μετά το σχολείο. Το σχολείο δεν είναι επιφορτισμένο να απαντήσει στα ελλείμματα της οικογένειας. Και είναι πολύ πιο εύκολο για όλους μας να πούμε ότι φταίει το σχολείο, ενώ άλλος ευθύνεται, εμείς, δηλαδή η οικογένεια.

- Βέβαια τις μέρες μας όλο και πιο προβληματική είναι η οικογένεια λόγω πολλών παραγόντων.

Ναι, αυτό είναι το πρόβλημα. Οι παράγοντες είναι απλοί, θα πούνε ότι είναι οικονομικοί, ότι εί-

να η δουλειά κ.λπ. Κάναμε μια μεγάλη έρευνα στη Γαλλία, τα παιδιά τα οποία προέρχονται από σπίτια όπου η μάνα δουλεύει είναι καλύτερα στα σχολεία από τα παιδιά που η μάνα δεν δουλεύει.

- Γιατί;

Διότι είναι το παράδειγμα. Η μάνα προσπαθεί, κάτι κάνει, ενώ η άλλη που τρέχει συνεχώς πίσω από το παιδί δεν βοηθά. Αυτό είναι ένα από τα μεγάλα προβλήματα που πρέπει να θυμόμαστε. Οι γυναίκες που δουλεύουν έχουν παιδιά με καλύτερη απόδοση στο σχολείο σήμερα. Το κακό είναι ότι η Πολιτεία, για να μην πω το κράτος, δεν δίνει όλα τα μέσα για να μπορεί η γυναίκα να βγει στη δουλειά με ήσυχο το κεφάλι, δηλαδή να ξέρει ότι υπάρχει ο παιδικός σταθμός κ.λπ. Ίσως είχαμε αυτό το αποτέλεσμα διότι στη Γαλλία οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν παιδικούς σταθμούς μέσα στην επιχείρηση, οπότε η οικογενειακή ζωή συνεχίζεται μέσα σε ένα επαγγελματικό περιβάλλον, στο οποίο το παιδί συντηρείται και έτσι το εργοστάσιο, η επιχείρηση είναι μια προέκταση του σπιτιού παρά ο ξένος κόσμος.